

Molnár Katalin – Tamási Zsolt

A rendőrség közösséggel való kapcsolatának javítási lehetőségei

Tartalmi összefoglaló

A dolgozat abból az aspektusból kíván egyfajta korrajzot adni a magyar rendőrségről, hogy fejlődése során hogyan alakult a külső kommunikációja. Egy kisebb, nem reprezentatív saját kutatás pedig közvetlenül is módot adott néhány javaslat megfogalmazására, amelyek javíthatnak a közönségkapcsolat minőségén.

Summary

The study wants to give a description of the Hungarian Police from the aspect, how its external communication developed. A smaller, non-representative own research gives a way to put some proposals into words, which are able to improve public relations.

Szerzőpárosunk egyikének több évtizedes rendőri, másikunknak pedig oktatói gyakorlata, illetve egyéves közös munkánk alapján határozottan állítjuk: hatékony rendészeti munka csak széles társadalmi összefogással végezhető eredményesen. Lehet, hogy sok tekintetben jó úton járunk, de nincs olyan jól működő gépezet,

amelyen ne lenne még néhány hatékonyságot növelő módosítást végezni. A XXI. században Magyarországon a rendőrség és a rendőr megítélése meglehetősen eklektikus. Az állampolgárok általában nem kedvelik a rendőrséget, azonban az egyes rendőrt a legtöbb helyen nagy becsben tartják. Mivel a testület hatékonysága alapvetően a csapatmunkában, az egységben rejlik, jó lenne változtatni az összkép megítélésén. Valljuk, hogy ehhez a rendőrség és a civil társadalom egymáshoz fűződő kapcsolatának javítása az egyik legadekvátabb eszköz.

Valahol Európában...

A rendészet jóformán egyidős az emberiséggel. A hatalommegosztás különböző szintjein, az állam fejlettségének függvényében beszélhetünk különféle rendészeti funkciók kialakulásáról. Amikor az emberek közösségben kezdtek élni, már léteztek különböző szabályok, követendő magatartások. Eleinte a jogi normák, az erkölcsi parancsok, a korábbi nemzedékek által hátrahagyott szokások összefonódtak. Az állam fejlődése azonban megkövetelte olyan konkrét szervezetek kialakítását, amelyek a társadalmi normák és az ezekből formalizált törvények betartatását voltak hivatottak szolgálni, vagyis speciálisan a rendvédelemhez kötődtek. Ezekre az előzményekre utalván a rendőrség modern fogalmát talán legkifejezőbben először az 1795. évi francia Code des délits et des peines adta: *„A közrend s a személy- és vagyonbiztonság fenntartása a rendőrség feladata.”*¹

A rendőrség fejlődésének egyik jelentős lépcsője, hogy 1667-ben XIV. Lajos létrehozta az első rendőrhivatalt Párizsban. Gyakorlatilag ez tekinthető a modern rendőrség első megjelenésének. Kinevezett egy rendőrfőnököt, ezzel központilag szabályozták a rendészeti

¹ Ambrusz József: Rendvédelmi ismeretek. NKE, Budapest, 2014, 11. o.

ügyek kezelését. Innentől kezdve a rendészet gyors fejlődésnek indult.

A rendészet a XVII. század táján több irányban fejlődött. Angliában a helyi közösségekben vetődött fel az igény először a rendészet megteremtésére. Minden fegyvert fogni képes férfi felelt valamilyen szinten a rendért. A rend védelmére a közösség tagjai voltak hivatottak. Ez teremtette meg a közösségi rendészet alapjait.

Fontos megemlíteni, hogy a kontinens országainak döntő többségében volt írott alkotmány, vagyis a jog alapját adó legfőbb törvény, az angolszász állami berendezkedésű országok pedig a szokásjogot, a precedensalapú igazságszolgáltatást követték.

A kontinensen alapvetően az állam létrejötte alakította a rendészet jellegét. Először a hadseregen belül alakultak ki erre specializálódott egységek, majd Franciaországban a korábban már említett módon, az államhatalom intézményesítette a rendészetet. Európa államai alapvetően a francia modellt követték. A felülről jövő államrendőrségi modell terjedt el Németországban és a kontinens több nemzetállamában. Ezt alapvetően kontinentális, míg az angol mintát angolszász rendészeti modellnek szokás nevezni.

A közösségi rendészet magyarországi gyökerei

A XIX. századig rendőrségről Magyarországon elsősorban a független városok esetében beszélhetünk. Ez egyértelműen önkormányzati jellegű, alulról szerveződő rendészet volt.

A kiegyezés után jelent meg az állam egyértelmű szerepvállalása a rendvédelemben, ezzel egy időben alakult meg a Magyar Királyi Rendőrség is. Azonban a városi rendőrségek nagyrészt az önkormányzatok irányítása alatt álltak, így a Belügyminisztérium csak rajtuk keresztül tudott beleszólni a rendőrség munkájába. 1905-ben *gróf Tisza István* miniszterelnöksége idején történt meg az

önkormányzati rendőrségek államosítása. E korszak rendőrségképe egy kiegyensúlyozott, jó közbiztonsági mutatókkal jellemezhető szervezeté. Ebben az időszakban alakult ki a modern polgári típusú közigazgatás rendszere is, amely feltétlenül hatással volt a rendészet fejlődésére is.²

Az első világháború azonban szükségszerűen véget vetett a fejlődésnek. A rendvédelemben szolgálatot teljesítő állomány kimagaslóan képzett rendőrökből állt, elvárták, hogy a rendőr legyen erényes, nyugodt, határozott és gyors. Ezek a követelmények az első világháború után sem változtak. A rendőrség elit jellegét különféle juttatásokkal is erősítették: nyugdíjjogosultság, halál esetén a hátramaradó család támogatása, lakhatási támogatás.

A második világháború előtti években erősödött a rendőrség politikai szerepvállalása, a politikai rendészet erős német befolyás alá került, majd a háború vége felé már teljesen egybeforrott a Nyilaskeresztes Párt érdekeivel. Ezen a ponton már rendészeti szakmai tevékenységről nem beszélhetünk.³

A második világháború után a központilag, szovjet mintára szervezett rendőrség nem volt mentes a politikai befolyástól. A korszakból kevés szakmai jellegű információ maradt fenn. Az azonban egyértelmű, hogy ez az időszak nem kedvezett a társadalom és a rendőrség közötti kapcsolatnak.

A rendszerváltás utáni rendőrségkép változásának egy lehetséges olvasata

Az 1980–1990-es évek jelentős fordulatot hoztak. A rendőrkép és a rendőrségkép szempontjából fontosnak tartjuk ezt az időszakot külön

² Christián László: Epizódok a rendészet történetéből. *Iustum Aequum Salutare*, V. 2009/3., 155–170. o.

³ Vö. Parádi József: *A magyar rendvédelem története*. Osiris Kiadó, Budapest, 1996

is elemezni. A rendszerváltás utáni első időszakban, 1990 és 1991 között, a bűncselekmények száma ugrásszerűen emelkedett.

Ahhoz, hogy a rendőrség megítélése a társadalom szemében pozitív legyen, jól kell tudni gazdálkodni a meglévő infrastruktúrával és eszközrendszerrel. Ennek vannak tárgyi, infrastrukturális és szervezeti-jogi, valamint személyi feltételei. Végül, de nem utolsósorban pedig ott van a kommunikáció mint kapocs a társadalom és a rendőrség között. Érdekes ambivalencia, hogy a rendőrség jobban képzett, tapasztaltabb rétege, a középvezetői, jól kommunikáló, széles körű ismeretek birtokában lévő tisztii állomány sokszor nem találkozik közvetlenül az állampolgárral. Elsősorban adminisztratív tevékenységet végez, logisztikai feladatokat lát el. Az állampolgár a járőrrel, jobb esetben a nagyobb szakmai tapasztalattal és gyakorlattal bíró körzeti megbízottal, esetleg a bűnügyi nyomozóval találkozik. Ezek a találkozások meghatározók lehetnek a rendőrségről alkotott kép kialakulásában. Egy teljesen jogszerű és szükséges intézkedés csak megfelelő kommunikációval együtt éri el azt a célt, hogy a polgárok törvénytisztelők legyenek.

A reménytelen kilencvenes évek

1989 után a kapitányságokon szolgálatot teljesítő rendőrök a legkevésbé sem voltak határozottak. A jogszabályi környezet megrendült, rendőrségi törvény nem volt, az intézkedések és a nyomozások a korábban kialakult gyakorlat szerint folytak.

1994-ben megalkották a rendőrségről szóló törvényt. Ez már nagy előrelépésnek számított. A munka alapjai kezdtek megszilárdulni. Az oktatási rendszer eleinte nagy energiával, kiemelkedő színvonalon kezdett működni. Középszinten létrejöttek a rendészeti szakközépiskolák, Csongrádon, Kőrmenden, Nagykövácsiban, Miskolcon és Szegeden. Rendőr csak a megfelelő szakképesítés

megszerzése után lehetett valaki. A másoddiplomás képzés kimeneti követelményei megegyeztek a levelező képzésével. Egyértelműnek tűnt, hogy a szakképzettség megszerzése fontos cél.

Ebben az időszakban a rendőrség nagyon nyitott volt a társadalom irányába. Egymás után jöttek létre különböző alapítványok, amelyek a rendőrséget támogatták. A közbiztonság felértékelődött, mert az ismertté vált bűncselekmények száma nagyon magas volt. A társadalom önvédelmi reflexe viszont alacsony szintű. Az állampolgárok hozzá voltak szoktatva ahhoz, hogy ezeket a kérdéseket az állam megoldja. A magánbiztonság gyakorlatilag nem létezett. A felvetődő vagyonvédelmi igények alapján megnyíló piaci rést gyakran ellenőrizetlen és ellenőrizhetetlen társaságok töltötték be, gyakorta megkérdőjelezhető kapcsolatrendszerrel. Bár az alapítványok azt a célt szolgálták, hogy a rendészetet támogassák, de előfordult, hogy a nagylelkű támogatók ezt nem teljesen önzetlen szándékkal tették.

1998–2002

A rendszerváltástól napjainkig gyakran találkoztunk a különböző időszakok rendészeti stratégiáival. A rendszerváltás rendészeti szempontból egyik meghatározó eseménye az volt, hogy a centralizált rendészetet rögzítették az akkor hatályos alkotmány szövegében. Az egymást követő kormányzati ciklusok mindig fontosnak tartották a közbiztonságra vonatkozó stratégiai elképzeléseiket megjeleníteni.

1998-ban volt ugyan egy meghirdetett közbiztonsági reform, de csak papírprojekt maradt, mert jött a kormányváltás, és az előző tervezetet lesöpörték az asztalról. Érezhető volt, hogy az 1989-es rendszerváltás után a rendőrség struktúrája megmaradt, egy örökölt szervezeti felépítéssel és eszközrendszerrel folytatta a munkát.

Minden bizonnyal a lakosságnak a rendőrökhöz való hozzáállásán is ez látszott.

Az első fontosabb egzisztenciális előrelépés 1998 után következett be. Rendeződtek a bérek, a rendőrség társadalmi megítélése is sokat javult. Több olyan folyamat is beindult, amelyek a rendőrség felzárkóztatását szolgálták az európai rendőrségek mellé. Mindezt külföldi tanulmányutak is segítették.

A fejlődés iránya egyértelműen az volt, hogy a rendőrség minél professzionálisabban illeszkedjen a társadalomba. Előkerültek olyan fogalmak, mint az állampolgárok szubjektív biztonságérzete. Megjelentek a törekvések a bűnmegelőzéssel kapcsolatos fejlesztésekre. A rendőrség belső tisztulási folyamaton ment keresztül. Megszűntek a közbiztonsági alapítványok, helyükbe az önkormányzatokkal való kapcsolatok erősítése lépett. Rendőri szervezet számára pénzt vagy eszközt csak önkormányzat adományozhatott. A büntető törvénykönyv szigorodott. Több olyan intézkedés történt, amely a rendőrség és a lakosság kapcsolatát igyekezett megerősíteni. Ebben az időszakban létesültek nyaranta az idegenforgalmi területeken a diákok számára munkalehetőséget kínáló bűnmegelőzési irodák. A bűncselekmények száma ekkora már valamelyest csökkent és állandósult. A rendőrség állományának átlagéletkora huszonöt év körüli volt. A technikai ellátottság javult, megjelentek az első számítógépes ügyfeldolgozó rendszerek, a Robotzsaru2000 és az országos nyilvántartások. A rendőrség erősen centralizált formában működött.

2002–2010

2002 után újabb fejezethez értünk. Az 1989-ben elfogadott büntetőeljárás törvény még mindig nem lépett hatályba. Újra elhangzottak azok a kormányzati ígéretetek, miszerint a rendészet

teljes átalakítására van szükség. Ezek a reformtörekvések időről időre felbukkantak, majd a tényleges végrehajtásukra nem került sor. A Belügyminisztérium helyett Igazságügyi és Rendészeti Minisztériumot hoztak létre. Érezhető volt ebben az időszakban a rendészet fejlődésének lassulása. A rendőrség működése belülről szemlélve tétova irányokat vett. Ez abban is megnyilvánult, hogy ahány megye, annyiféleképpen nevezték a rendőri szervezeteket.

Több nagyon fontos esemény is történt ebben az időszakban, ami szintén meghatározó a rendőrkép és a rendőrségkép alakulásának megértése szempontjából. A legmeghatározóbb a 2006. őszi eseménysorozat, amikor is a kormányzat egyértelműen politikai célok érdekében használta fel a rendőrséget. Ez az időszak sokat ártott a nehezen felépített állampolgári megítélés szempontjából. Az emberek ismét elfordultak a rendőrségtől, az államszocializmus idejéhez hasonlatos szakadékok keletkeztek. A rendőrökön erős bizonytalanság lett úrrá. Sokakban ez az időszak érlelte meg az elhatározást arra, hogy elhagyják a testületet. A rendőrség nem volt felkészülve ilyen volumenű problémák kezelésére. A képzettség és a felszereltség egyaránt hiányos volt, és az irányítás is rengeteg kívánnivalót hagyott maga után.

Hamarosan jött a következő trauma: a rendőrség és a határőrség integrációja. A lépés szükségszerű volt, de a kapkodás és az átgondolatlan döntések nyomán kialakult vákuum hatalmas rutint és tudást szakított ki az amúgy is megtépzott testületből. Ismét csak nőtt a bizonytalanság és a bizalmatlanság. A civil életet nagyon vonzóvá tette az akkori illetményénél magasabb nyugdíj lehetősége. Ki ne gondolkodott volna ezen a lehetőségen? Az érintettek köre azonban meghatározott volt: huszonöt év szolgálati viszony és betöltött ötvenedik életév vagy egészségi alkalmatlanság. Az addig sem túl jó állomány-összetétel hihetetlen gyorsasággal változott

meg. A belügyi vezetés pedig támogatta ez a törekvést. A korábban szigorú FÜV bizottságok gyors és az érintett számára kedvező döntéseket hoztak. Szájról szájra terjedtek a módszerek, amelyek a könnyű és gyors leszereléshez vezettek.

A munkaterhek aszimmetrikussá váltak, mivel a leszerelni szándékozó kollégák papíron még hónapokig a rendszerben maradtak, de feladataikat másoknak kellett megoldaniuk. Feszültségek keletkeztek az állományon belül. Két oldalt lehetett egyértelműen elkülöníteni: azokat, akik tudtak élni a lehetőséggel, és azokat, akik nem.

A belső feszültségek nyilvánvalóan kihatottak a társadalomra is. A külső szemlélők azt látták, hogy a rendőrségtől fiatal emberek mennek nyugállományba, az átlag polgár szempontjából szinte elérhetetlenül magas „nyugdíjjal”. Újabb feszültségforrás, ami nyilván nem kedvezett a rendőrség külső megítélésének. Ezek pedig mind a mai napig éreztetik hatásukat.

2010-től napjainkig

2010 után gyökeresen megváltozott a helyzet. Az említett állampolgári felháborodás miatt a kormányzat elsők között a nyugdíjrendszer jogi szabályozását dolgozta át. A karkedvezményes nyugdíj minden formája megszűnt, a különböző, erre jogosító jogcímeiket eltörölték. A korábbi szolgálati nyugdíj helyett szolgálati járadékot állapítottak meg. Ennek azért volt nagy jelentősége, mert a korábban említett jelentős csábítást jelentő jövedelmet újra adóalappá téve jelentősen megkurtították. Bármilyen furcsa is, de ezt a civilek meglelégedéssel nyugtázták. Ez viszont nyilván nem tett jót a rendőrök civilekhez való viszonyának.

Elkezdődött a rendőrség egységesítése. Kialakították a sablonokat az úgynevezett kis és nagy megyékre vonatkozóan. Ezzel

összhangban kellett átdolgozni a rendőrkapitányságok állománytábláit is. Szinte napi rendszerességgel jelentek meg új belső normák, szervezeti szabályzók. Eleinte ezek az intézkedések pozitív érzéseket keltettek az állományban. Újra határozott és magabiztos rendőrök indulhattak szolgálatba. A változások azonban nem álltak meg ezen a ponton. Erős központi irányítás került az újonnan felállított Belügyminisztériumba. Egyértelművé vált, hogy a rendészet feszebbé, katonásabbá tétele a cél. Minden szabályozás felülről jön, a lentől felfelé irányuló kommunikáció szinte teljesen elszorvad. Közben 2015-ben szembe találtuk magunkat a menekültáradattal. Erre nem voltunk felkészülve. Határőrizetünk gyakorlatilag nem volt, tapasztalatunk sem, hogy egy ilyen rendészeti jellegű problémát hogyan kell megoldani. Ahhoz, hogy mára a helyzet kezelhetővé vált, kellett a központi irányítás. A migráció rendészeti eszközökkel történő „kezelése” kissé ellentmondásosnak tetsző módon az állampolgárokat közelebb hozta a rendőrséghez.

2015-ben megszületett az új szolgálati törvény. A törvényből úgy tűnik, hogy a közeljövőben senki sem akar változtatni a rendészeti struktúrán. Az állampolgárok szubjektív biztonságérzetének növelése, a települések visszatérő ellenőrzése, az idősekkel való foglalkozás, az iskola rendőre és az ezekhez hasonló kezdeményezések kedvezően befolyásolják a rendőrségről kialakított képet. A bűncselekmények száma az elmúlt években jelentősen csökkent.

A hosszabb történeti visszatekintésből látható, hogy a rendőrség és a lakosság kapcsolata Magyarországon hol romló, hol javuló képet mutat. De azt, hogy ez csak a látszat vagy maga a valóság, nem minden esetben lehet egyértelműen eldönteni. Visszatekintésünket ezen a bizonytalan ponton tehát lezárjuk, és a következőkben

bemutatunk két külföldi példát arra, miként működik máshol a rendőrség és a közösség kapcsolata.

Németország

Hévíz német testvértelepülése a megközelítőleg huszonötezer lakosú Pfungstadt, a dél-hesseni tartomány egyik kisvárosa. A megyeszékhely a közeli Darmstadt.

A német társadalom nagyon komolyan veszi a rendőrségét, a szervezet pedig ennek maximális tudatában szolgálja a közösséget. Néhány attitűdben fellelhetők még a XVIII. és XIX. század rendőrállamának nyomai, ezek azonban mára kicsiszolódtak, és az ottani rendőrkép és rendőrségkép meghatározó elemeivé váltak. A rendőr megbecsült tagja a társadalomnak, ami objektív és szubjektív módon is megnyilvánul. A bérezés nagyon fontos mércéje a társadalmon belül elfoglalt helynek, ebből következően a másik fontos elem az életszínvonal. A rendőr is állampolgár. Ebben a szerepében mintegy példaképe kell hogy legyen szűkebb környezetének. Az ottani rendőrök ezt komolyan is veszik, és a teljes életüket áthatja. Nem feltétlenül az a jó rendőr, aki éjjel-nappal a kapitányságon szolgál, hanem az is, aki úgy éli a mindennapjait, hogy a közösség, amelynek ő is tagja, őt tekinti a biztonsága zálogának. Ez segíti abban, hogy egyenruhát viselve ne csak egy szerepet játsszon a konkrét szolgálat alatt, hanem sugározzon róla, hogy ő az, aki megvéd, biztonságot nyújt. Az egyes rendőrön túl a szervezetnek szintén megvannak a polgárok számára látható formái. Már a szervezet külső megjelenése is egyfajta garanciája a helyes működésnek.

Amerikai Egyesült Államok

Az Amerikai Egyesült Államoké a világon talán az egyik legnagyobb tapasztalatú, hosszú idő óta működő, hatékony, nagy társadalmi érzékenységgel bíró és fejlett, az egész társadalmat átszövő hálót alkotó rendszere. Azért használjuk ezt a kifejezést, mert ha szükséges, a társadalom életének minden mozzanatára van egy rendészeti válasz. A gyökerek egyértelműen a brit hatásra utalnak, az angolszász rendészeti modell klasszikus felépítését követik, azaz alulról, a helyi rendőröktől és egységektől jutunk el a szövetségi rendszer legfelső régióiban tevékenykedő óriási szervezetekig.

Nem csoda, hogy éppen egy ilyen rendészeti háttérrel felvértezett állam hozta létre a Nemzetközi Rendészeti Akadémiát (ILEA), amelynek egységei a világ több pontján működnek. Ezek egyike a budapesti iskola, amely Közép- és Kelet-Európa, valamint a volt szovjet utódállamok számára kínál képzési, együttműködési platformot. Érdekes és figyelemre méltó a kezdeményezés: a világ különböző rendőrségeit, amennyire lehet, kompatibilissé tenni egymással. A bűnözés ugyanis nem áll meg az államok határainál. Az információáramlás felgyorsulása és globálissá válása, a világ könnyebb megközelíthetősége új feladatok elé állította a rendészetet is. A nemzetközi terrorizmus, a különféle migrációs folyamatok szintén változásra készítetik a nemzetállamokat. Tanulunk egymástól, és tanítjuk egymást. A közös nyelv kialakítása újra felvetődik. Az Egyesült Államok felismerte a rendészet e gyenge pontját, és erőfeszítéseket tett a mielőbbi orvoslására. A budapesti ILEA-kirendeltség kiváló lehetőség a magyar rendőröknek. A megközelítőleg huszonöt éve működő intézményben nagyon sok magyar rendőr megfordult. Az itt megszerezhető kapcsolati tőke megfizethetetlen. Hivatalos csatornákon keresztül ennek a kialakítása gyakorlatilag lehetetlen.

Az ILEA kurzusának második lépcsőjét az Egyesült Államokban, az új-mexikói Roswellben szervezte az amerikai kormány. Tudomásunk szerint itt három magyar delegáció fordult meg, még a 2000-es évek elején, ők közvetlenül betekintheztek Amerika rendészeti szervezetébe. Érdekes volt a közösségi rendészet hazájában hallgatni az ottani álláspontokat. Központi kérdés volt a korrupció is. Érdekes, mennyire közösségi szemléletű volt ennek a kérdésnek a megközelítése. Egy kisváros éttermei automatikusan felajánlják az éjszakai járőröknek, hogy térjenek be szolgálat közben az étterembe, és vacsorázzanak, kávézzanak ott, természetesen az étterem számlájára. Ez teljesen elfogadott a közösség számára: „Ti vigyáztok az én értékeimre, pihenéseimre, én segítek abban, hogy ezt ne éhesen, álmosan tegyétek.” Ám ha ugyanez a rendőr szolgálaton kívül, civilben megjelenik az étteremben, és ingyen szeretne étkezni, az mélységesen felháborít mindenkit.

Érdekes az a rendészeti hálózat is, amely lefedi ezt a hatalmas országot. A városi rendőrségekre és a vidéki sheriffhivatalokra épül a megyei és az állami rendőrség, amelyek illetékességi területe nem érinti a városok belső részeit. Kifejezetten az országutakat és a vidéki területeket ellenőrzik. A hatáskör mindenhol teljes, egy adott rendőri egység a rendészet egész kínálatát lefedi a bolti lopástól az emberölésig. Egyetlen ütközőpont van: az állami és a szövetségi hatáskör, de a határok egyértelműen vannak meghúzva.

Ami a képzést illeti, nem lehet rendészeti dolgozó, akinek nincs valamilyen szakirányú végzettsége. A különböző állami egyetemeken vannak rendészeti fakultációk, ahol megszerezhető az alapvégzettség, amellyel el lehet helyezkedni. Természetesen a továbblépés lehetősége is kidolgozott. Például, ha az FBI kiválaszt egy új munkatársat, azt a saját bázisán, Quanticóban egy tízhetes kiképzésen tanítja meg mindenre, ami kell. Ide csak az előzetesen

megszerzett rendészeti végzettséggel lehet bekerülni, és kemény szakmai gyakorlat is szükségeltetik.

Mind a német, mind az amerikai példa azt mutatja, hogy a közösségek irányába történő közvetlen kommunikáció nagyban segíti a rendészeti tevékenységet. A közösségi rendészet nem azt jelenti, hogy a „közösség” irányítja a rendészeti munkát. Inkább úgy fogalmazhatunk: sokkal könnyebb úgy rendészeti munkát végezni, ha a helyi problémákra helyi választ adnak. Ebben a formában elkerülhetetlen, hogy a rendészet és a civil közösség között közvetlen kapcsolat legyen. Ha a közösség a rendészetet a saját hétköznapi élete részeként értelmezi, segíti, támogatja. A rendészet pedig elvégzi azt a feladatot, amelyet a közösség a biztonságteremtés terén azért bíz rá, mert ő ért hozzá. Ennek elengedhetetlen része a megfelelő kommunikáció.

Ha egy amerikai sajtótájékoztatót nézünk, feltűnik, hogy nem egy ember izzad a kamerák kereszttüzeiben, hanem egy kisebb csoport. Ebben van kommunikációs és rendészeti szakember. Megfelelő keretben, moderált formában a kommunikációs szakember irányításával zajlik az esemény, de a kellő pillanatban a szakértelmet a megfelelő ember képviseli.

Vissza Magyarországra

A német és amerikai példán láthattuk, hogy a megfelelő rendőr–civil kapcsolatok záloga a kettejük párbeszédének minőségében rejlik. Nyilvánvaló tehát, hogy a magyar rendőrség fejlődésében is fontos szerepet kell kapnia a kommunikációnak. Függetlenül attól, hogy szervezeti felépítésünk jelenleg még mindig a központi vezetés-irányítást támogatja, az alsó szinteken ki kell alakítani a rendőr–civil párbeszéd hatékony formáit. A mai magyar rendőrség nagyon sok tekintetben jó úton halad. Rendőreink egyre képzettebbek, fiatalok,

zömében elkötelezettek. Jogszabályi környezetünk megfelel a jogállami elvárásoknak. Számítástechnikai rendszerünk használható, járműparkunk új és megfelelő minőségű, egyenruhánk elfogadható. De vajon elegendő-e mindez ahhoz, hogy a rólunk és a szervezetről kialakult kép megfelelően szolgálja a feladatok végrehajtását?

A rendészeti szervezetekről alkotott kép megjelenik *„minden egyes rendészeti szakember és ügyfél találkozása során, legyen az a rendőr, a tűzoltó egyszerű látványa a közterületen, vámvizsgálat, kihallgatás, baleseti vagy bűnügyi helyszínelés, jövedéki ellenőrzés, telefonos segélyhívás stb. Másrészt ahogyan a rendészeti szervezetek önmagukat a nyilvánosság előtt megjelenítik, amilyen képet önmagukról ábrázolnak. Ha ez a kettő egymástól nagyon messze esik, vagyis, ha a PR során küldött üzenet nincs összhangban a civilek hétköznapi tapasztalataival, akkor a rendészeti szervezetek imázsa hamis lesz. Ilyenkor az ügyfelek bizalmát és ezáltal együttműködését a rendészeti szakemberek akkor sem élvezik, ha különben egyenként méltók lennének az elfogadásra, tiszteletre, megbecsülésre. Akkor csak kivételek maradnak, míg a szervezetet nem fogadják el, rosszabb esetben megvetés, gúny, irónia, nevetség tárgya lesz. Ez utóbbi következmény sem az ilyen jelentős társadalmi szerepet betölteni hivatott szervezetek, sem pedig az őket ezzel a szereppel megbízó közösségek számára nemkívánatos. A legfontosabb kapocs, ami bennünket az emberekkel összeköt, az a kommunikáció. A kommunikációnak a rendészet teljes volumenét át kell fedni. Az alapvető rendőri intézkedésektől a hivatalos média megjelenésekig.”⁴*

A kutatómunka

⁴ Molnár Katalin: Rendészeti kommunikáció – a média tükrében, Kézikönyv és szemelvénygyűjtemény a Rendészeti szakújságíró szakirányú továbbképzési szak hallgatóinak. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019, 4. o.

Úgy véltük, a jelenlegi helyzet megismeréséhez nem elegendők a szakirodalomban olvasottak és a saját tapasztalataink, ezért empirikusan is meg kell vizsgálni a kérdést. Ehhez az interjúkészítés bizonyult a legcélravezetőbbnek.

A hévízi rendőrőrs tizenkét településsel tart napi kapcsolatot. Célszerű volt tehát az ezeket vezető polgármesterekkel interjút készíteni. A kutatás módszere a személyes interjú. Napi kapcsolatban lévén velük, a bizalom adott volt. Éppen ezért okozott csalódást, hogy a megszólított tizenkét polgármester közül csak négyet sikerült leültetni egy beszélgetésre. Az egyik ok, hogy az interjúkészítés az országgyűlési választás előkészítésének időszakára, 2018 márciusára esett. A megkérdezettek beleegyezésével hangfelvétel készült, és azokból a szöveg szó szerinti lejegyzése. Az egyes véleményeket összegezve, egymáshoz hasonlítva közöljük.

Az átlagosan félórás beszélgetések minden esetben a polgármesteri hivatalokban, a polgármesterek irodájában zajlottak. Ez a tér nyugodt légkört teremtett. Ennél több időt nem kívántak szánni erre a kérdésre. Ám ennyiből is kiderült, hogy a feltett kérdésektől szinte zavarba jöttek.

Utólag el kell gondolkodni azon, valóban jó ötlet volt-e, hogy az őrsparancsnok készítette az interjúkat. Úgy tűnt, feszélyezi őket a helyzet, mert személyében inkább a hivatalos szakembert, mint a település biztonságáért velük válllvetve dolgozó kollégát, partnert látják.

Az interjúkészítés előzménye az egyik polgármesterrel pár hónappal korábban folytatott informális beszélgetés. Ám mihelyt formálissá vált a helyzet, valahogy elment a kedvük az őszinte véleményformálástól. Mintha nem értették volna, milyen szándék vezeti a kérdezőt. A strukturált kérdések alapján egyszerre mintha külön jelentősége,

súlya lett volna minden kimondott szónak, amely a települések biztonságát érintő kérdéseket illeti. Nem gondolták, hogy ezek a kérdések ennyire összefüggenek egymással. Mintha a polgármesterek nem tulajdonítottak volna ezeknek a témáknak ekkora jelentőséget az általuk irányított település életében. Nem hitték el, hogy ezek ilyen részletesen érdekelhetnek egy rendőri vezetőt.

Mindezekből szomorúan, de le kell vonni azt a bátortalan következtetést: lehetséges, hogy az országban nagyon sok polgármester van ezzel hasonlóan, és mivel szinte soha nincs rendszeres és érdemi párbeszéd a helyi biztonságról a civilek és a rendőrök között, nem szoktak hozzá, hogy ezekkel a kérdésekkel nekik is valóban foglalkozniuk kellene. Talán ezt ismerték fel ők maguk is.

Mindezeket szükséges elmondani, két okból. Egyrészt a szerény számú interjú alapján semmiképpen nem szeretnénk azt a látszatot kelteni, hogy a kutatás reprezentatív. Másrészt pedig az interjúkból kiszűrhető információk csekélyebb mennyiségére ily módon találhatunk magyarázatot. Ezek a tények szinte már önmagukban a hipotézisek szomorú igazolásául is szolgálhatnak. A tapasztalat azonban még inkább megerősít minket abban, hogy a civilek és a rendőrök közötti párbeszédre a jövő magyar rendőrségének az eddigieknél sokkal nagyobb súlyt kell fektetnie – már persze ha azt szeretné, hogy a biztonságteremtésben értő és aktív partnere legyen a civil lakosság, kiváltképpen annak felelős döntéshozói, vezetői.

Annak ellenére, hogy a kutatási minta egyáltalán nem reprezentatív, a kiválasztott települések jól reprezentálják a magyar viszonyokat. Vannak közöttük tehetősebb, idegenforgalomból élő, és egészen kicsi, anyagi nehézségekkel küszködő helységek is.

Az első terület az ország egyik legnagyobb turisztikai városa, Hévíz, a maga ötezer lakójával és 2017-ben egymillió-százezer vendégéjszakával. Rendészeti szempontból a város mérete jelenti a legnagyobb feladatot. Az ötezer helyi lakó mellett több ezer turista fordul meg itt nap mint nap. A hely jellege gyógyászati, így sokkal nagyobb hangsúly kerül a pihenésre. Általában az idősebb korosztály tagjai fordulnak meg itt, akiknek a szórakozási szokásai eltérnek a mai fiatalokétól. Hévízen ritka, hogy este tíz óra után hangos-zajos problémákkal kellene szembenézni. A város közlekedése ellenben hordoz magában rendészeti feladatokat. Egy-egy nagyobb rendezvény néha olyan tömegeket vonz, még a környékbeli településekről is, hogy jókora logisztikát igényel a gépjárművek elhelyezése a városban. A rendezvények biztosítása szintén jellemző rendészeti feladat. A kerékpáros rendőröknek fontos szerep juthatna, ha nem kellene egyéb feladatokat is megoldaniuk.

A másik település, Zalaszentőrs a nagyobb községek közé tartozik. A lakosság összetétele vegyes, több cigány család is lakik a községben. A jelenlegi polgármester első ciklusát teljesíti, és a települést nagyon rossz anyagi kondíciókkal vette át. A fő nehézségeket a meglehetősen nagy külterület, a borospincék, szántók, valamint a falut keresztülszelő főútvonal közlekedésrendészeti problémái jelentik. Két éve próbálunk segíteni egy egyéb rendészeti feladatokat ellátó személy munkába állításában, de sajnos erre nincs meg az anyagi fedezet. Az interjúból az is kiderül, hogy ezen a területen még vannak fogalomzavarok.

A harmadik település, Várköly, az őrstől a legnagyobb távolságra található. Polgármestere nagyon fiatal, a húszas évei végén jár, első ciklusát tölti. Problémaként itt is a közlekedési helyzet említhető.

A negyedik település Vindornyalak, klasszikus zalai kistelepülés, úgy háromszáz lakóval. Van kamerarendszere, és nincs különösebb gond, ezért a nem főállású polgármester meglehetősen szűkszavú volt.

Hipotézisek

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény konkrét feladatot határoz meg az önkormányzatoknak a helyi közrend és közbiztonság fenntartása érdekében. Úgy tűnik, ezek az információk nem teljesen vagy nem megfelelő formában mennek át a napi gyakorlatba. Az önkormányzatok vezetői nem vagy csak felületesen ismerik a vonatkozó jogi szabályozást és az ebben rejlő lehetőségeket. A rendőrséget mint egyetlen szervezetet tekintik a feladat értőjének és kezelőjének. Az együttműködés megvalósul ugyan, de néha felszínes, a felvetett problémák nem feltétlenül valósak. Mindezek alapján a hipotézisek a következők:

- A civilek fejében nem különül el a rendészet és a rendőrség fogalma, ez pedig zavaró, hiszen a két fogalom egymással rész-egész viszonyban van. Amíg ez a reláció le nem tisztul, a különböző megközelítések igencsak távol maradnak egymástól.
- A civilek nem vagy nem eléggé ismerik a rendészeti szervezetek működésének szabályozását, és nem is foglalkoztatja őket. Ebből következően a biztonságteremtésben betöltött saját szerepükkel sincsenek tisztában.
- A települések felelős döntéshozói másképpen látják a lokális problémákat, mint a településen lakók, és sokszor egészen másként, mint a rendőrök. Ez pedig szükségszerűen vált ki ellentmondásokat, nem ritkán ellentéteket a két fél között.

- A civilek nem ismerik a különféle rendészeti modelleket, sőt a biztonság területén jelentkező saját kötelességeiket és lehetőségeiket sem. Így, mivel nem ismerik, valószínűleg a közösségi rendészet sem vonzó alternatíva a számukra.

Az interjúk elemzése

A következőkben az interjúkérdések alapján összegezzük és elemezzük a kapott válaszokat. A szöveghűségnek ebben az esetben jelentősége van, hiszen már az is beszédes, ahogyan az interjúalanyok fogalmaztak.

Az Ön véleménye szerint van-e különbség rendőrség és rendészet között? – A kérdésre adott válaszok közül álljon itt egy tipikus: „A rendőrség és a rendészet az én fogalmaim szerint, de az nem biztos, hogy jó, a rendészet az, de lehet, hogy rosszul fogalmazom meg, vagy rosszul látom, a rendőrség az a számomra egy, hát hogy is fogalmazzam, egy bizonyos szempontból azt jelenti, hogy jelen vannak egy településen a rendőrök, bizalommal fordulhatnak az emberek hozzájuk, egy általánosabb fogalom. A rendészet pedig nekem abba az irányba hajlik, ami egy intézkedésszerű történet.”
„Van, van, már az elnevezésében is.”

Ebből nem túlzás azt a következtetést levonni, hogy a települések első emberei nem tudják, hogy a rendészet jóval tágabb fogalom, mint maga a rendőrség. A szakmai terminológia sem egyértelmű, erőteljes rendészettudományi vita van arról, hogy rendészetről vagy rendvédelemről beszélünk-e. A kommunikáció egységesítésének és hatékonyságának növelése érdekében jó lenne e tárgyban – legalább a fogalmak szintjén – konszenzusra jutni.

Mi az Ön általános vélekedése a jelenlegi magyar rendészetről? – „Én azt látom, és azt tapasztalom, hogy ez a fajta rendészet fogalom, ennek a különböző, a katasztrófavédelemtől elkezdve a közterület-

felügyeletig, akkor azt gondolom, hogy ez elkezdett egy jó irányba, vagy egy sokkal jobb irányba haladt, mint ami korábban”. „Általánosságban komolyabb problémákat nem látok. Amennyiben szűken értelmezem a saját környezetünkre.” „Igazából, hogy mondjam, vannak hiányosságok, amiken biztos, hogy lehetne javítani, főleg úgy, hogy ha a rendőrség megfelelő állománnyal rendelkezne.”

Ezek voltak a legsommásabb vélekedések. Ebben a kérdésben már szándékosan benne volt az előző kérdés továbbgondolása. A köztes beszélgetés sugalmazta, hogy a rendészetre mint szélesebb társadalmi szükségletre érdemes gondolni, amikor is a rendőrség fontos, de nem egyetlen szereplője a rendszernek. A megkérdezettek magukat egyáltalán nem sorolták a rendészet szereplői közé, inkább érintettként jelentek meg, akiknek a rendészettel valamiféle együttműködést kell megvalósítani.

Ismeri-e az egyéb rendészeti feladatok ellátását végző személyekkel kapcsolatos jogi szabályozást? – Ez a kérdés volt a leginkább elgondolkodtató. Őrsparancsnokként szorgalmazni kell a területen több olyan szakember jelenlétét, akinek így vagy úgy a rendészet minősége fontos. Alsópáhok község, amelynek a polgármesterét sajnos nem sikerült megkérdezni, alkalmaz egy mezőőrt. A válaszok kifejezetten csalódást okoztak. „Nem igazán, úgy értem, hogy nem igazán, hogy arra gondoltam, részletekben nem ismerem. Természetesen vannak olyan pontok, amit az ember átnézett, többek között a polgári védelem vagy a polgárőr és tűzoltó egyesülettel kapcsolatosan, hiszen volt problémánk velük, megnéztük ezt a dolgot, hiszen beszéltünk a mezőőr szolgálatról.”

Az egyik megkérdezett hosszas és bonyolult fejtegetésbe kezdett a közterület-felügyelet megerősítéséről vagy megszüntetéséről. Ennek az lett a konklúziója, hogy a közterület-felügyeletet integrálni kellene

a rendőrség szervezetébe. Ez az észrevétel teljesen ellentétes azzal, ami a rendészet sokszínűségét jelentené, és a feladatok egymás közötti problémaközpontú megoldásához vezetne, vagyis hogy a problémát igyekezzünk ott megoldani, ahol keletkezik.

A település lakói megkeresik-e Önt a biztonságukkal kapcsolatos kérdésekben? – „Hát ritkán, úgy gondolom, hogy rendeződtek a dolgok, és ritkábban.” „Igen, általában engem előbb, mint a rendőrséget.” „Megmondom őszintén, hogy nem. Nem keresnek meg. Nem udvariaskodni akarok, de azzal keresik meg az embert, ahol probléma van. Ahol nincs probléma, azzal nem keresik meg az embert istenigazából, számomra ez azt jelenti, hogy a lakók itt biztonságban érzik magukat, látják a rendőröket, elérik őket, tudnak intézkedni. Inkább közlekedéssel kapcsolatos problémákkal keresnek meg, gyorsajtás, meg ilyesmi. Közbiztonsággal kapcsolatos problémákkal nagyon ritka, elvétve. Ez nekem azt jelenti, hogy ezen a területen rend van.”

Ezek a válaszok ambivalens érzést váltanak ki egy rendőrparancsnokban. Egyrészt örül, hogy a településvezetők úgy gondolják, rend van, másrészt ez nem feltétlenül tűnik őszinte válasznak. Nyilván árnyaltabb a kép, és akadnak olyan helyi szintű gondok, ahol hatékony együttműködéssel olajozottabbá lehetne tenni a kommunikációt.

Ön biztonságosnak tarja-e saját települését? Amennyiben nem, miért nem? Mik a problémák? – A válaszadók mindegyike biztonságosnak ítélte meg a saját települését. Problémákat senki sem említett. Rövid válaszok születtek. Amit talán érdemes ennél a kérdésnél megjegyezni, hogy Hévíz városában kamerarendszer telepítését tervezik, ezzel még biztonságosabbá téve a várost. Valahol talán egy kicsit bele vagyunk kényelmesedve a földrajzi terület adta helyzetbe. Hogy ez jó-e, vagy hamis illúzió, azt majd az idő eldönti.

Bármennyire kedvező is egy helyzet, a rendészetnek akkor is mindig ébernek kell maradnia.

Mit gondol, mi jelentene megoldást ezekre a problémákra? – Erre a kérdésre értékelhető válasz nem érkezett.

Hogy értékeli az együttműködést a rendészeti szervezetekkel? – Az együttműködést mindegyik interjúalany kiválóan minősítette. Ez talán adódik a már említett személyes kapcsolatból is. A rendészet oldaláról nézve is ugyanez mondható el, mindig a kölcsönös tisztelet útján haladunk.

Mi a véleménye a helyi rendőrökről? – „Pozitívan állunk kölcsönösen egymáshoz, úgyhogy ha problémánk van, egyből segítőkészek, és oda-vissza. Ha engem keresnek meg valami kérdéssel, a párbeszéd és a kommunikáció jó, mindenképp.” „Én azt gondolom, hogy tisztelettel vagyunk egymás iránt pro és kontra, látom a rendőröket, ott vagytok, a mostani állománnyal semmi gondom nincs. Nem is hallok semmi olyan dolgot, ami problémára utalna.” „Egyről beszélhetünk, mint helyi rendőr. Pozitív a kapcsolatunk, meg normális, segítik az iskolát, az óvodát, az idősek napján is jelen voltak, ez nagyon pozitív dolog. Amit én hiányolok és azt nyugodtan elmondhatom, hogy valaki, valamikor azt ígérte, hogy minden faluban lesz rendőr, ezt hiányolom. Az, hogy a jelenlévő rendőröket elvezénylik ide-oda-amoda, és valójában 24 órából nem, hogy 12-t, de még 8-at sem tud itt tölteni.”

A válaszok közül talán a harmadik érdemel kiemelés. Érdekes átkötés. A helyi körzeti megbízott nagy megbecsülésnek örvend a településen, de az egyéb szolgálati feladatok miatt csak ritkán tud eleget tenni a saját feladatainak. Itt érezhető egyfajta feszültség és ellentmondás, hogy ugyan említésre méltó problémát nem tudnak megfogalmazni, de a helyi rendőr legyen csak ott a helyszínen.

Mit javasolna a rendészet hatékonyságának további növelése érdekében? – „A létszámnövelést, azt feltétlenül, és a helyi rendőr helyben legyen, ne vezényeljék el máshova, nem akarok a '48-as forradalomra kitérni, hogy a magyar katona Magyarországon, tehát ő is legyen itt, biztos, hogy ez szükséges, növeljék meg a létszámot, oldják meg máshol, de a helyi rendőröket próbálják meg itt tartani. Főleg azért, mert kialakult egy kapcsolat a lakossággal, nem mindegy, hogy itt van valaki, vagy nincs itt, számomra ez fontos.”

Talán ez volt az egyetlen javaslat, ami elhangzott, bár ez is kissé közhelyszerű. Ettől eltekintve alátámasztja azt a tapasztalt helyzetet, hogy tovább lehetne növelni a rendészet presztízsét akkor, ha a feladatokhoz megfelelő létszámot tudnánk rendelni, illetve a munkát észszerűbben tudnánk megszervezni. Ez nem feltétlenül hivatásos rendőrt jelent. És itt jönne az állami és a helyi rendészeti szerepkörök tisztázása.

Hallott-e már a közösségi rendészeti modellről? – A válaszadók közül erre a kérdésre senki sem tudott válaszolni. Feltehetően ez már annyira rendészeti szakmai jellegű kérdés, amire nincs megfelelő kompetenciájuk. A lényeg rövid vázolója után változott a beszélgetés iránya, de az érintettek valószínűleg még nem gondolkodtak ilyen szinten erről a kérdésről.

A jelenlegi modellt megfelelőnek tartja-e? – Az előzőekből következően ennek a kérdésnek végül nem sikerült kellő fontosságot tulajdonítani, így ennek az értékelésétől eltekintettünk.

Ön szerint szükség van-e önkormányzati alapú rendészetre is? – „Igény mutatkozik rá. Ennek a szükségességén nem igazán gondolkodtam még, hogyha nekünk olyan hatásköreink is lennének, amik jelenleg esetleg nincsenek és sok esetben szerencse is, hogy nincs.”

A település vezetője bizonyára nem szeretne olyan bonyodalmakba kerülni, hogy ezt a kérdést neki kelljen kezelnie. Mintha kicsit tartana a vonatkozó felelősségtől. *„Ha a tradíciókat nézzük, akkor azt mondom, hogy igen, a helyi lakosság sokkal jobban ismeri a problémákat, és biztosan kezelhetőbbek lennének ezek a dolgok.”*

Ez a válasz összecseng a korábbi igénnyel, amely szerint helyben kellene a rendőrnek élnie, és ott kellene a kisebb problémákat kezelnie. A kérdés konstruktív és előre mutatóbb javaslatokat, esetleg kisebb szakmai vitát szeretett volna kiprovokálni, de az előzőekben megismert hiányosságok miatt ez sajnos szóba sem jöhetett. Az utolsó válasznál pedig újra előkerült a közterület-felügyelet problémája.

A hipotézisek igazolása és a kutatás tanulságai

Az első hipotézis a válaszok alapján igazolást nyert, mert a válaszadóknak nem volt használható tudásuk a rendészetről. Ebből következően, ha a fogalmak elkülönítése sem egyszerű, akkor a saját közös feladataink megoldásánál gyakran abba a helyzetbe kerülünk, hogy nem találjuk meg a közös hangot, nem beszélünk közös nyelvet. Ez abból az aspektusból is érdekes, hogy az interjúk készítésekor a megkérdezett polgármesterek mindegyike túl volt már az éves rendőrségi beszámolón, adatokkal, statisztikákkal, mégsem lehetünk biztosak abban, hogy minden lényeges információ a helyére került.

A második hipotézist az interjúk nagyrészt alátámasztják. A válaszadók egyike konkrétan megfogalmazott egy olyan esetet, hogy „kisebb betörést” neki jeleznek a lakók, és nem a rendőrségnek, és ő ezt a problémát „kezeli”. Hogy hogyan, az érdekes kérdéseket vet fel. A harmadik hipotézis szintén beigazolódott. A közterület-felügyelet kérdésében a válaszadó inkább próbálta „átolni” a rendőrség

térfelére a kérdést ahelyett, hogy az együttműködés mellett foglalt volna állást.

A negyedik hipotézis, miszerint a civilek nem ismerik a különféle rendészeti modelleket, sőt a biztonság területén jelentkező saját kötelességeiket és lehetőségeiket sem, így valószínűleg a közösségi rendészet sem vonzó alternatíva a számukra, markánsan igazolódott. Lehet, hogy ebben a körben, ilyen előzmények mellett talán ide már egy hosszabb beszélgetés után kellett volna eljutni. Kérdés, hogyan lehet ezeket a kusza szálakat olyan irányba rendezni, hogy a rendészet mindenkinek ugyanazt jelentse, és mindenki annyit tegyen bele, amennyit utána ki szeretne belőle venni. Itt most csak annyit: igyanak meg együtt egy kávé!

A válaszokból tehát túl sok információt nem lehetett kiszűrni. Mégis talán ez a szerény adalék is hozzájárul a magyar rendőrségkép jobb megismeréséhez. Az önkormányzatok a rendőrség első számú partnerei a közbiztonság és a közrend fenntartásában. Kiderült, hogy az önkormányzati döntéshozók – legalábbis akik nyilatkoztak – hiányos ismeretekkel rendelkeznek és ebből fakadóan ambivalensen viszonyulnak ehhez a kérdéshez.

Az önkormányzatok vezetőiben megvan az igény arra, hogy a településük biztonsága a lehető legjobb legyen, azonban válaszaikból kitűnik, hogy a rendészetben rejlő lehetőségekkel szinte egyáltalán nincsenek tisztában. Hasonlók a tapasztalatok az együttműködő egyéb szervezetekkel is.

Arra a kérdésre, hogy szükséges-e a jelenlegi helyzeten változtatni, a válasz egyértelmű igen. Rengeteg lehetőség kínálkozik, amelyek nincsenek kiaknázva, és óriási szükségük volna a településeknek, a lakosoknak mindezekre, hogy – a közösségi rendészet ideájának megfelelően – maguk is tevékenyen hozzájárulhassanak a lakóhelyük biztonságához.

De hogyan? A válasz mindkettőnk szerint egyértelmű: új módszerek megtanulásával és alkalmazásával. Az régóta nyilvánvaló, hogy a nyugat-európai közösségi rendészeti modellt nem lehet változtatás nélkül átültetni a magyar gyakorlatba. A szakirodalmat tanulmányozva egyértelműen több szerző is megfogalmazza, hogy a jelenlegi rendészeti irány nem fog elmozdulni sem az önkormányzati rendészet, sem pedig a közösségi rendészet irányába. Ezt támasztják alá az alaptörvény paragrafusai, a rendőrségről szóló törvény, a szolgálati törvény. Nincs látható jele, hogy a közeljövőben ez a helyzet változna. Az együttműködés a rendészetben érdekelt különféle szervezetek között viszont létfontosságú. Mit lehet hát tenni? Hogy a tanulmány végére ne maradjunk teljesen a kétkedés állapotában, a következő fejezetben a lehetőségeknek két, általunk kialakított, kipróbált, illetve gyakorolt formáját vázoljuk.

Egy lehetséges megoldás: Police Café

A módszer egyre ismertebb a hazai rendészeti körökben is. Célja az előbbieken említett szervezetek munkájának összehangolása, közös gondolkodás a közös problémák megoldására. 2017 tavaszán a Nemzeti Közsolgálati Egyetem mesterszakos hallgatói előtt is debütált mint oktatásmódszertani újítás az Integrált társadalomtudományi ismeretek című tréningen, M(A)ester Café fantáziánéven. Az egyszerre akár harminc-harmincöt hallgató intenzív és hatékony információ- és tudásmegosztását lehetővé tevő technika szinte kínálja magát, hogy az azt megismerő szakemberek ki akarják próbálni saját területeiken is.

Esetünkben mindenképpen, hiszen a szakmai tartalom és a módszertan együtt a hipotézisekben megfogalmazott hiányosságok pótlására is alkalmas lehet. A benne rejlő potenciál hatalmas, miközben a befektetett idő és energia viszonylag kicsi. A

párbeszédhez érintettek kellene, és az ő hozzájárulásai, illetve valaki, aki ezt az egészet egybefogja. A Police Caféban utóbbiak a házigazda rendőr vezető, illetve a moderátor és a rendőr asztalgazdák, az előbbieket pedig a meghívottak. A „kávét” a vendéglátó állja, de mindenki hozzáteszi a maga kis batyujában hozott „elemózsiát”: a helyi biztonságról meglévő ismereteit, tudását, felelősségét és ötleteit. Így kikerekedik egy hasznos fórum, amely a közös nyelvhez is hozzásegíti a partnereket. Az országban már több helyen bizonyított a módszer. Az első Pécs városa volt, ahol kipróbálták. Miért itt? Mert a Café háziasszonya és a módszert szintén kipróbálásra érdemesnek találó pécsi rendőr meg tudta győzni a baranyai rendőrség felsővezetőit a módszer létjogosultságáról. A próba remekül sikerült, olyannyira, hogy azóta a módszertan csakugyan kinőtte magát. A részleteket a Police Café honlapján elolvashatjuk.⁵

Az egyik polgármester, arra a kérdésre válaszolva, hogy ő mivel javítaná a rendészet hatékonyságát, egy olyan helyről beszélt, ahol rendészeti szakemberek, polgármesterek, polgárőrök, mezőőrök, vadőrök és hasonló hivatások gyakorlói találkozhatnak, véleményt cserélhetnének, és megismernék egymás gondolatait, és végre, fokozatosan elkezdhetnének egy nyelvet beszélni. Kifejtette, hogy polgármester gyakorlatilag bárkiből lehet, és ő nem biztos, hogy azonnal megérti a rendcsinálás bonyolult nyelvezetét és gyakorlatát, de ha leültetik egy asztalhoz azokkal, akik ebben jártasak, feltehetően ő is más szemmel nézi a dolgokat. Helyi problémákra helyi választ – ezt is megfogalmazta, nem pontosan ezekkel a szavakkal, de egyértelműen. Magyarul: a téma az utcán hever. Csak le kell hajolni érte, ott van a szemünk előtt. A Police Café alapgondolata, hogy a rendőrségnek nem egyedül kell megoldania a

⁵ <http://policecafe.hu>

társadalom összes, főként rendészeti jellegű vagy annak tűnő problémáját, hanem ebben a kérdésben a kezdeményező szerepet kell magára vállalnia. Meg kell tanulnia a jó módszert, és a biztonság közös megteremtésének szándékát jó gazda módjára el kell hintenie, s ha jól előkészítjük hozzá a termékeny talajt, akkor arra hullik. Ha pedig kikel, nemcsak a termést, de a vele járó sikert is le lehet aratni. Fontos társadalmi felelősségvállalás kifejezésére ad ez lehetőséget a rendőrségnek.

A honlapot tanulmányozva láthatjuk, hogy a metodika sok helyen hullott termékeny talajra. Itt, Hévízen talán még azért nem, mert úgy tűnik, hogy az ország más tájaihoz mérten rendészeti szempontból kevesebb problémát látunk. De lehet, hogy ez csak a felszín, az ideiglenes, nyugodt kép egy pillanat alatt megváltozhat. Éppen alkalmas ez a helyzet arra, hogy kellemesen és kényelmesen felkészüljünk, tanuljuk meg, hogyan is kell ezt csinálni, és ha nem következik is be a problémák özöne, akkor is tudunk miről beszélni, jobban megismerjük egymást, és kialakul az áhított közös nyelv. A módszer egyébként kiváló prevenciós eszköz is, hiszen ahol rendszeres és módszeres a párbeszéd a civilek és a rendészeti szakemberek között, ott kiszámíthatóan kevesebb lesz a probléma is. Ilyen egyszerű ez.

Nyitás a társadalom irányába

Rendészeti pályaaorientációs képzések

A közelmúltban volt szerencsénk trénerként és résztvevőként jelen lenni több olyan fórumon is, ahol az ország minden részéből érkeztek a rendészeti pályaaorientációban oktató tanárok és rendészeti szakemberek. A problémákat már pontosan látjuk és meg is fogalmazzuk, valahogy mégsem jutnak el a döntéshozóig. Ez a képzés inkább megriasztja a fiatalokat. A tananyag sok és tömény, a

struktúra kialakítói nem vették figyelembe a gyerekek életkori sajátosságait. Az oktatók között kevés az aktív hivatásos rendőr. Többen arra panaszkodtak, még a nyugállományú kollégák közül is, hogy a helyi rendőrségek, ilyen-olyan ürüggyel, főként a nagy leterheltségre hivatkozva rendszeresen elutasítják az együttműködést az iskolákkal. Nincs gyakorlati hely, a gyerekek olyan elméleti felkészítést kapnak, hogy ha rendszeren tanulnának, akár a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen is letehetnének néhány vizsgát. A rendőr oktatók a civil tanári karban kissé idegenként jelennek meg. Két probléma van. Az egyik, hogy a rendőr oktatóknak nincs kellő pedagógiai módszertani ismeretük, a másik pedig, hogy a civil tanároknak a megfelelő szakmai ismeretük hiányzik. Éppen ebből adódna a megoldás is...

Lehetőségek a fejlődésre – javaslatok

2017 nyarán végre megmozdult valami a képzés korszerűsítésében. A közszolgálati egyetem és a Belügyminisztérium együttműködésében zajló kutatási projektben⁶ 2018 végéig a következő tevékenységek zajlottak:

- kérdőíves és interjú kutatás a rendészeti pályaorientációban részt vevő iskolák igazgatói, oktatói, volt és jelenlegi tanulói, a közép- és felsőfokú rendészeti képzőintézmények vezetői, illetve a helyi és területi rendészeti szervek vezetői körében⁷;

⁶ NKE, KÖFOP-2.1.5-VEKOP-16-2016-00001. A projekt címe: A versenyképes közszolgálat személyzeti utánpótlásának stratégiai támogatása.

⁷ A kutatás záró tanulmánya: Budaváriné Béres Erzsébet – Molnár Katalin – Stréhli-Klotz Georgina: A rendészeti pályaorientációs képzés tapasztalatai. In: A közszolgálat emberierőforrás-gazdálkodási rendszerének fejlesztését szolgáló kutatások jelentései I. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019., 12–74. o.

- pedagógiai módszertani kézikönyv⁸ elkészítése az oktatók részére;
- egynapos pedagógiai módszertani tréningek tartása száz pályaaorientációban részt vevő oktató részére.

Hatékony eredményt csak hatékony eszközökkel lehet elérni. A Hszt. 2015-ben jelentősen megváltozott. A korábbi nyugállományba vonulás rendszere már nem járható. A szervezetben sok, jelentős tapasztalattal és tudással bíró olyan szakember van, akikben még megvan a szakma esszenciája. A jelenleg hatályos szabályozás szerint az egészségi állapot romlása miatt van mód arra, hogy az érintett hivatásos kollégák az alacsonyabb egészségi feltételek mellett is ellátható közszolgálatot válasszák. A tantervek kidolgozásába mindenképpen be kellene vonni a rendészeti szakembereket, a bűnmegelőzési tanácsadókat és a pedagógusokat. Sokan panaszkodnak, hogy a nyári gyakorlatot nem tudják tartalmasan megszervezni a gyerekeknek. Egy kis szervezéssel, egységes elvek alapján el tudnánk képzelni, hogy az ország hasonló képzéssel foglalkozó intézményei a frekventált idegenforgalmi területeken bűnmegelőzési szolgálatot lássanak el, táborok keretében. Ezt biztosan örömmel venné minden érintett. A diákok éreznék, hogy fontos és hasznos, amit csinálnak, a bűnmegelőzési szakemberek átvehetnék a nyári képzésüket, addig a pedagógusok pihenhetnének. A tanulók betekintheznék a rendészet belső világába is. Ennek az infrastruktúrája szinte mindenhol megtalálható, az önkormányzatokon és az idegenforgalomban érintett állami és magánvállalkozásokon keresztül pedig anyagilag is finanszírozható lenne a program. Úgy véljük, hogy ezt a lehetőséget a jövő

⁸ Belényesi Emese – Budaváriné Béres Erzsébet – Molnár Katalin – Pallai Éva – Stréhli-Klotz Georgina: Pedagógiai módszertani ismeretek a közszolgálati pályaaorientációs képzés oktatói számára. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest, 2018.

rendőrképe és rendőrségképe szempontjából is jól lehetne kamatoztatni.

Összegzés

Régi elvünk, hogy jó kommunikációval a legnehezebb helyzetek is jobban kezelhetők, hovatovább megoldhatók. A magyar rendőr kitűnő elméleti képzést kap a középiskolától az egyetemig. Tisztában van a jogszabályokkal, jobb esetben a szakma mesterfogásaival, de sokszor a legjobb felkészültség is csődöt mondhat az elhibázott kommunikáció miatt.

Közös tréningjeink inspiráltak minket ennek a dolgozatnak az elkészítésére. Igyekeztünk egyfajta korrajzot adni a rendészetről. Egy kisebb, nem reprezentatív saját kutatás módot adott a valóság érzékeltetésére. Végül néhány javaslattal kívántunk hozzájárulni a dolgozat címében is szereplő javításhoz. Bízunk benne, hogy munkánk hasznára válik mindazoknak, akiket ezek a kérdések foglalkoztatnak, mert biztosan állítjuk, hogy sok ilyen szakember van.

Dr. Molnár Katalin

egyetemi docens, NKE RTK Magatartástudományi és Módszertani Tanszék

Tamási Zsolt

r. alezredes, a Hévízi Rendőrőrs parancsnoka